yliarkkitehti Niina Kilpelä
ympäristöministeriö
31.5.2022

Asia: HE 41/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Aihe: Rakennettu ympäristö

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt ympäristöministeriön asiantuntijalausuntoa koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp). Ympäristöministeriö kiittää lausunnonantomahdollisuudesta ja toteaa seuraavaa:

Tausta

Esteettömyysdirektiivi koskee eräitä tuotteita ja palveluja, esimerkiksi liikenteeseen liittyvät palvelut, kuten sähköiset matkaliput ja niiden ostaminen sekä kuluttajapankkipalvelut. Esteettömyysvaatimukset näiden palvelujen rakennetulle ympäristölle on esitetty direktiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisten olosuhteiden mukaan, otetaanko rakennettua ympäristöä koskevan liitteen vaatimukset osaksi kansallista lainsäädäntöä. Eduskunnalle 7.4.2022 annetussa esityksessä ei ole rakennettua ympäristöä koskevia säännöksiä.

Tavoite

Direktiivin tavoitteena on parantaa vammaisten itsenäisen asioinnin mahdollisuutta, mikä edellyttää myös rakennetun ympäristön esteettömyyttä.

Rakennetun ympäristön esteettömyyttä tulee tarkastella ja kehittää kokonaisvaltaisesti. YK:n vammaisyleissopimus velvoittaa osapuolia jatkuvaan ja järjestelmälliseen esteiden poistamiseen, mikä tarkoittaa esteettömyyttä koskevan lainsäädännön tarkastelua sekä sen täytäntöönpanon puutteiden arviointia. Esteettömyysdirektiivin soveltamisala koskee rajallista joukkoa talouden toimijoita ja sen soveltamisala on rakennetun ympäristön näkökulmasta kapea. Tämän vuoksi direktiivin mukaisten rakennetun ympäristön esteettömyysvaatimusten vaikutus ja hyöty kokonaisvaltaisen esteettömyyden näkökulmasta on suhteellisen pieni.

Ympäristöministeriö jatkaa liitteen III vaikutusten arviointia ja arvioinnin perusteella harkitaan, onko direktiivin tarkoittamien palvelujen rakennetun ympäristön esteettömyyttä tarkoituksenmukaista kehittää liitteen täytäntöönpanon pohjalta vai kansallisin lainsäädäntötoimin. Tavoitteena on löytää tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas tapa varmistaa rakennetun ympäristön esteettömyys palveluja tarjottaessa.

Nykyinen lainsäädäntökehys

Suomessa rakennuksen sekä sen piha- ja oleskelualueiden esteettömyydestä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä sitä tarkentavassa valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä. Asiasta on siten jo olemassa yksityiskohtaista kansallista sääntelyä. Kansallinen lainsäädäntö ei kuitenkaan kata kaikkia esteettömyysdirektiivissä tarkoitettuja tilanteita. Yleisten alueiden esteettömyydestä ei ole yksityiskohtaista sääntelyä. Lisäksi voimassa oleva sääntely ei velvoita muuttamaan olemassa olevaa rakennusta esteettömäksi luvanvaraisten uudisrakennus- taikka korjaus- tai muutoshankkeiden ulkopuolisissa tilanteissa.

Kustannuksista

Tähän mennessä toteutetun vaikutustenarvioinnin perusteella voidaan yleisesti arvioida, ettei liitteen III käyttöönotto toisi merkittäviä lisäkustannuksia, jos mahdolliset muutokset rakennettuun ympäristöön tehtäisiin nykyisen kansallisen lainsäädännön periaatteen mukaisesti eli rakennettaessa uutta tai tehtäessä rakennuslupaa edellyttäviä muutostöitä. Mikäli liitteen III vaatimuksia olisi noudatettava nykylainsäädännöstä poikkeavassa aikataulussa eli ennen kuin palvelun rakennettua ympäristöä oltaisiin muutenkin muuttamassa tai korjaamassa, aiheuttaisi se kustannuksia, jotka voisivat vaikuttaa palveluverkostoa rajoittaen. Koska liitteen III sisältämät vaatimukset ovat hyvin yleisiä vaatimuksenmukaisuuden osoittamisen ja valvonnan kannalta, sisältyy arvioon kuitenkin paljon epävarmuuksia. Sitten kun asiasta on käytettävissä yhdenmukaistettu standardi, voisivat liitteen III tarkennetut vaatimukset yhtenäistää rakennetun ympäristön esteettömyyttä. Direktiivi velvoittaisi kuitenkin vain palveluntarjoajan vastuulla olevan rakennetun ympäristön esteettömyyteen. Palveluntarjoajien vaikutusmahdollisuudet esteettömyyden edistämiseen ovat selvityksen mukaan rajalliset johtuen esimerkiksi palvelun tarjoamiseen käytettävän ympäristön omistaja- ja vastuusuhteista. Hyödyt jäisivät rajallisiksi, ellei rakennettua ympäristöä kehitetä kokonaisuutena.